

EXAMINATIONS AND ASSESSMENT CHIEF DIRECTORATE

Home of Examinations and Assessment, Zone 6, Zwelitsha, 5600

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA, Website: www.ecdoe.gov.za

2020 NSC CHIEF MARKER'S REPORT

SUBJECT:	SESOTHO HL
PAPER:	3
DURATION OF PAPER:	2 ½ hours

SECTION 1: (General overview of Learner Performance in the question paper as a whole)

Ka kakaretso dinehelano tsa bahlahlobuwa e bile tse kgotsofatsang.

KAROLO YA A- Meqoqo:

Bahlahlobuwa ba kgotsofaditse dinehelanong tsa bona tsa meqoqo, leha ho le jwalo ho bonahetse kgaello ya tlotlontswe. Potso 1.2 e bile le mantswa a kang;(lemeneng le kwetelwa), ho bonahetse hore bongata ha bo tsebe moelelo wa mantswa ao. Potso 1.5 e na le (ditlhapiso), bahlahlobuwa ba nkileng moqoqo ona, ba bang ba bona ha ba tsebe moelelo wa lentse leo. Ba kgethileng ditshwantsho ba sebeditse hantle.

KAROLO YA B- Ditema tsa kgokahano:

Nehelano ya ditema e bile ntle, haholoholo ho bahlahlobuwa ba entseng kgetho e nepahetseng. Bahlahlobuwa ba sebeditseng hantle ke ba nkileng Mangolo le Tsa bophelo ba mofu. Leha ho le jwalo kgaello e ntse e bonahala ya ho se badisisi ditaello tsa Potso ka nngwe. Kgaello e nngwe ho bahlahlobuwa ke ho hloka bonono ba ho kgetha tema eo ba e utlwisang ho feta tse ding. Ka kakaretso matshwao a Karolo ya B ke ona a ntlafaditseng sephetho sa Pampiri ya 3.

SECTION 2:

Comment on candidates' performance in individual questions

(It is expected that a comment will be provided for each question on a separate sheet).

QUESTION 1	
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?	
KAROLO YA A: MEQOQO	
1.1 Ngwana o hodiswa ke setjhaba.	<p>Bahlahlobuwa ba ka bang diperesente tse 15 ba arabile moqoqo ona. Boholo ba bona ba arabile ka kutlwisiso ya polelo ya sehlooho, empa ho ntse ho e na le 1% e akaretsang feela e sa tobe taba. Moqoqo ona o arabehile hantle ho lekaneng, bahlahlobuwa ba dipakeng tsa kgato ya 5-7.</p>
1.2 Tlhokeho ya mosebetsi e etsa hore batjha ba rona ba iphumane ba wetse lemeneng la ho kwetelwa le ho rekisetswa mafatshe a kantle.	<p>Bahlahlobuwa ba ka etsang 70% ba arabile moqoqo ona, ke ona moqoqo o kgethuweng ke boholo ba bahlahlobuwa. Ho bonahala e ka ba nkuwe maikutlo ke taba ya tlhokeho ya mosebetsi kaha e le phephetso e tobaneng le batjha. Leha ho le jwalo 50% ya bona e sitilwe ho teba ka kutlwisiso ya ho (wela lemeneng le ho kwetelwa). Dinehelano tsa bahlahlobuwa moqoqong ona ha di a ba fihlisa kgatong ya 7. Ka kakaretso moqoqo ona ha o a arabeha hantle.</p>
1.3 Ruri bomadimabe ha bo tlollwe mafura.	<p>Moqoqo ona ha o a kgethwa ke bahlahlobuwa ba bangata, lebaka e ka nna yaba ke hobane ke polelo ya maele eo boholo bo sa tsebang moelelo wa yona. Ke bahlahlobuwa ba ka etsang 2% feela ba o arabileng, mme ba bontshitse kutlwisiso ya sehlooho. Ba kgonne ho fihlela kgatong ya 6-7.</p>
1.4 Na thuto ya motheo e boemong ba ho lokisetsa batjha ho kena lefatsheng la Mosebetsi?	<p>Ona ke moqoqo o tshehetsang mahlakore a mabedi a taba(discursive). O nkuwe ke bahlahlobuwa ba ka etsang 4% feela, leha ho le jwalo ho bonahetse kgaello ya kutlwisiso ya mofuta ona wa moqoqo ho ba ka etsang 1%, ba tsheheditse lehlakore le le leng la taba. Ho 3% e arabileng ka nepo ho teng ba fihlelletseng kgatong ya 7.</p>

1.5 Na ho hapuwa ha mobu ntle le ditlhapiso ke mohopolo o nepahetseng?

Moqoqo ona wa kgang (argumentative) o nkuwe ke 1% feela ya bahlahlobuwa, ba bontshitse bokgoni ba ho araba mofuta ona wa moqoqo boholo ba bona. Bo ntse bo hlahella bofokodi ba ho ferekanngwa ke mofuta wa moqoqo wa kgang le o sa tshehetseng lehlakore. Ho ba arabileng ka nepo ho teng ba iphumanetseng kgato ya 7.

1.6 Ditshwantsho

Ditshwantshong tse tharo tseo ho neng ho fanwe ka tsona, 1.6.1 le 1.6.2 ke tsona tse kgethilweng haholo. Ke bahlahlobuwa ba ka etsang 5% ba ikgethetseng ditshwantsho, mme ba fane ka dinehelano tse bontshang bokgoni le tse babatsehang ho ya ka sehlooho seo mohlalobuwa a iketseditseng sona. Ba fihlelletse kgatong ya 7. Ho bonahala eka ho ntse ho hlaka hanyane hore ditshwantsho di fana ka monyetla wa ho itlhlahela lehlakoreng lefe kapa lefe.

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO.

2.1 Lengolo la teboho.

Lena ke lengolo la setswalle moo ho neng ho lebohuwa mpho. Le kgethuwe ke boholo ba bahlahlobuwa ba ka etsang 50%. Bo bonahetse bopaki ba tsebo ya makgetha a lengolo la setswalle. Bahlahlobuwa ba fane ka nehelano e ntle, empa ha ba tebe ka tlhaloso, ba leboha mpho eo ba sa e boleleng, leha ho le jwalo ba kgonne ho fihlela kgato ya 7 ka bongata lengolong lena.

2.2 Atikele e yang makasineng.

E kgethuwe ke 4% ya bahlahlobuwa. Tema ena e sa hana ho nepahala ka sebopeho. Ke 1% feela e fihlelletseng kgatong ya 7 e leng e tsebileng makgetha ohle a atikele.

2.3 Puo.

Bahlahlobuwa ba ka etsang 7% ba nkile tema ena. Ho bona, ke 6% e arabileng ka nepo mme ba fihlella kgatong ya 7.

2.4 **Lengolo la semmuso.**

Tema ena ya lengolo e kgethuwe ke bahlahlobuwa ba ka etsang 17%. Ba ka etsang 15% ba atlehile ho fumana kgato ya 7. Ho ntse ho na le bofokodi bo bonahetseng ba sebopeho.

2.5 **Tsa bophelo ba mofu.**

Ke ba ka etsang 35% ba nkileng tema ena mme boholo bo atlehile ho ba dipakeng tsa kgato ya 5-7. Bahlahlobuwa ba bontshitse tsebo ya makgetha a tema ena, leha ho ntse ho na le ba ferekanyang dirapa.

2.6 **Tekolokakaretso.**

Ke bahlahlobuwa ba ka etsang 2% feela ba nkileng tema ena, ba kgonne ho ba pakeng tsa kgato ya 4-7 leha sebopeho sona se hana.

(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.

KAROLO YA A: MEQOQO

1.1 Ngwana o hodiswa ke setjhaba:

Bahlahlobuwa ba sa kgonang ho fihlella matshwao a babatsehang moqoqong ona ke ba omelang ditaba, ba akaretsang haholo ba sa fane ka mehlala e kgolwehang ya hore setjhaba se ikarabella jwang ngwaneng. Ba bang ba bahlahlobuwa ba a kgera, ba qetella ba ngotse ka ngwana ya fetohang thuso setjhabeng.

1.2 Tlhokeho ya mosebetsi e etsa hore batjha ba rona ba iphumane ba wetse lemeneng la ho kwetelwa le ho rekisetswa mafatshe a kante.

Bahlahlobuwa ba bontshitse kgaello ya ho manolla sehlooho, ba shebile feela mantswe a pele a reng; tlhokeho ya mosebetsi, kaha sena ke phephetso ho batjha, yaba ba lebala ho sekaseka sehlooho kaofela sona. Ba haelletswe ke ho bontsha mekgwa ya ho wela lemeneng, le ya ho kwetelwa. Ho bonahetse e ka ha ba tsebe moelelo wa lemena le ho kwetelwa.

1.3 Ruri bomadimabe ha bo tlohlwe mafura.

Ena tema e nkuwe feela ke ba tsebileng polelo ena ya maele, mme qoqile hantle. Ho sa hlokeha hore ba ikwetlisetse ho pheta pale ka mantswe a sa feteng haholo ho palo e lebelletsweng.

1.4 Na thuto ya motheo e boemong ba ho lokisetsa batjha ho kena lefatsheng la mosebetsi?

Kgaello e bonahetseng mona e bile ho se tshehetse mahlakore a mabedi ho ya ka taelo ya mofuta ona, le kutlwisiso ya thuto ya motheo hore ke thuto efe.

1.5 Na ho hapuwa ha mobu ntle le ditlhapiso ke mohopolo o nepahetseng?

Ena tema ke ya kang, ho kgethwa lehlakore le le leng, ho ntse ho le teng methwaela e tsheheditse mahlakore a mabedi. Bahlahlobuwa ba bang ba bonahetse ba sa tsebe moelelo wa lentswe ditlhapiso e leng tefo.

1.6 Ditshwantsho.

Bahlahlobuwa ba ya ntse ba utlwisisa ho nka mofuta ona wa moqoqo, ho hlokeha fela hore ba ikwetlise ka ho iketsetsa dihlooho tse sa tlo ba kgina.

KAROLO YA B. DITEMA TSA KGOKAHANO

2.1 Lengolo la teboho.

Bahlahlobuwa ba bileng le bohlotso mona ke ba faneng ka nehelano e akaretsang haholo, ba ngotse haholo ka ho leboha, ba renketsa le ho rokela ya faneng ka mpho, ba sa e bolele mpho eo hore ke eng, e molemo jwang ho bona Bahlahlobuwa ha ba badisisi, ba ngolletse motswalle bakeng sa motswala.

2.2 Atikele e yang makasineng.

Bahlahlobuwa ba sa fumanang kgato e ntle mona ke ba sa tsebang sebopeho sa Atikele, ba sa ngolang dihlooho tse hohelang, mabitso le sebaka sa bangodi le nehelano e seng ka mokgwa wa phiramite.

2.3 Puo.

Bahlahlobuwa ba sa fumanang matshwao a matle ke ba ntseng ba ferekanya Puo le Puisano.

2.4 **Lengolo la semmuso**

Bahlahlobuwa ba sa sebetsang hantle ke ba ntseng ba bontsha mathata a aterese haholo ena ya bobedi . Ha ba ngole le moamohadi wa lengolo, ba fapakanya tumedisio le sehlooho. Mehlala ya diaterese tse fosahetseng ke ena:

P.O.Box 76

Moriting SSS

Matatiele

4730

Maokeng Street 225

Botswana

P.O.Box 1428

2.5 **Tsa bophelo ba mofu.**

Bahlahlobuwa ba sa fihlang boemong bo hodimo ke ba ferekantseng tlhophiso ya nehelano, ba ngola tsa lefu serapeng sa pele.

2.6 **Tekolokakaretso.**

Ho bonahetse phephetso ya kgaello ya sebopeho; sehlooho,sebaka sa mongodi, nako,mohla,makeno le mohlalobi wa ditekete. Ha ba a sekaseka bobele le botle ba konsarete.

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.

MEQOQO:

- Barutwana ba rutwe mefuta kaofela ya meqoqo.
- Mongolo o nepahetseng le mopeleto di kwetliswe haholo.
- Phapang pakeng tsa meqoqo wa kgang le o sa kgetheng lehlakore e hetellwe.
- Baithuti ba rutwe ho sekaseka sehlooho le ho se manolla.
- Baithuti ba lemoswe bohlokwa ba ho bala le ho latela sehlooho.
- Ho kgothalletswe baithuti ho bala dikoranta le ho mamela ditaba.
- Puo ya molomo e etsuwe kgafetsa ho kgothalletsa boitshepo.

DITEMA TSA KGOKAHANO:

- Ho rutwe mefuta yohle ya ditema tsa kgokahano.
- Ho hatellwe le sebopeho sa mefuta ya ditema.
- Diatikele le tekolokakaretso le tsona di kwetliswe ka ho phethahala.
- Sebopeho sa puo se rutwe, se kwetliswe ka ditlhakiso tsa phaposing.
- Baithuti ba kgothalletswe ho sebedisa rejisetara e nepahetseng, le ho qoba puo e hlohlontshang ditsebe.

(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.

Pampiri ena ya boraro, e bontshang bonono, e tshwanelwa ho elwa hloko haholo hobane e jere matshwao a hodimo ha e bapiswa le tse ding, e na le matshwao a 100. Ho nne ho rutwe sebopeho sa puo ho lokisa mongolo wa Sesotho le mopeleto. Barutwana ba rona ba dula tikolohong e nang le dipuo tse ding le botjhaba ba merabe e meng, kahoo diphehisano tsa dipuo di bohlokwa, di tshwanela ho kgothalletswa. Bahlahlobi ba re etsetse dithupello le boikwetliso dipampiring tsena boraro ba tsona, ho kwala dikgeo tsa tsebo le kutlwisiso. Ho ketekwa ha matsatsi a botjhaba jwalo ka Letsatsi la Moshoeshe ho ka kgothatsa le ho tsosa morolo ka Sesotho le ka Bosotho.

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2020

MATSHWAO: 100

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 5.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE PEDI:

KAROLO YA A: Moqoqo (50)

KAROLO YA B: Ditema tsa Kgokahano tse 2 (2 x 25) (50)

2. Araba potso E LE NNGWE KAROLONG YA A, dipotso TSE PEDI KAROLONG YA B.
3. Araba dipotso TSOHLE ka Sesotho.
4. Qala KAROLO E NNGWE le E NNGWE leqepheng LE LETJHA.
5. Etsa moralo (j.k ho sebedisa mmapa wa monahano/daekramo/tjhate e bontshang tatelano ya mehopolo kapa lenane la dintlha tseo o tlang ho ngola ka tsona), hlwaya le ho lokisa diphoso mosebetsing wa hao. Meralo e lokela ho hlaliswa QALONG ya tema ka nngwe.
6. Meralo yohle e totobatswe ka tshwanelo hore ke meralo. O lemoswa hore o sehe mola ho habahanya meralo, mme o se sehe mola ho habahanya moqoqo kapa tema ya ho qetela e tlang ho tshwauwa.
7. O eletswa ho sebedisa nako ka mokgwa ona:
- KAROLO YA A: Metsotso e 80
- KAROLO YA B: Metsotso e (2 x 35) 70
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
9. Sehlooho se se ke sa balellwa e le karolo ya palo ya mantswe.
10. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

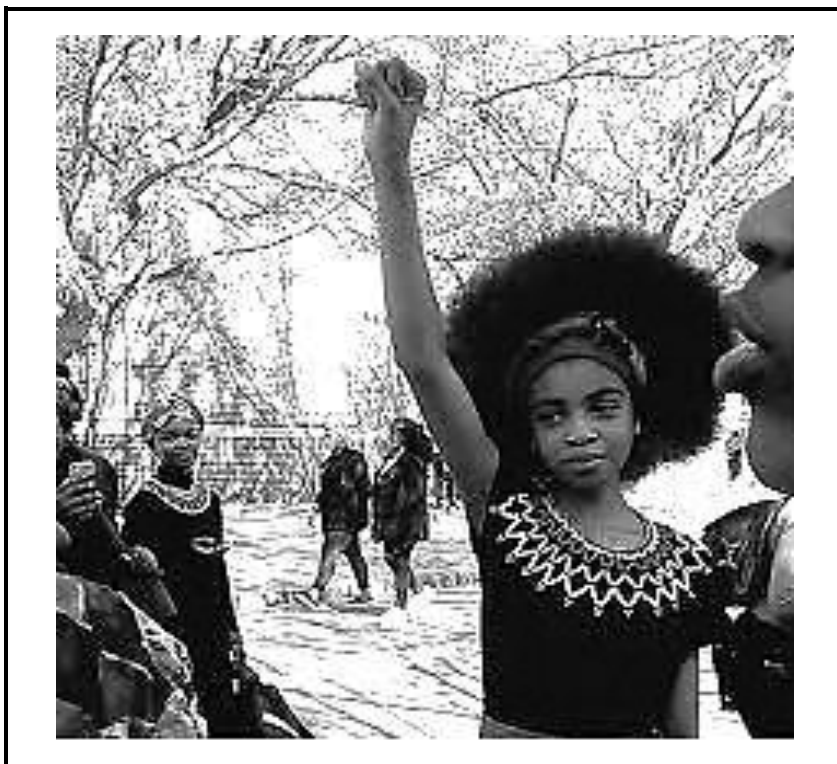
KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo le ho hlaola diphoso.

- 1.1 Ngwana o hodiwa ke setjhaba. [50]
- 1.2 Tlhokeho ya mosebetsi e etsa hore batjha ba rona ba iphumane ba wetse lemeneng la ho kwetelwa le ho rekisetswa mafatshe a kante. [50]
- 1.3 Ruri bomadimabe ha bo tlohlwe mafura! [50]
- 1.4 Na thuto ya motheo e boemong ba ho lokisetsa batjha ho kena lefatsheng la mesebetsi? Sekaseka sehlooho sena, mme o qoqe ka mahlakore a mabedi a taba ena o nto totobatsa ntlhakemo ya hao. [50]
- 1.5 Na ho hapuwa ha mobu ntle le ditlhapiso ke mohopolo o nepahetseng? Kgetha lehlakore, o hlakise ntlhakemo ya hao. [50]
- 1.6 Ditshwantsho tse latelang di ka qholotsa mehopolo e itseng maikutlong a hao.

Kgetha SE LE SENG, mme o ngole moqoqo ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho. Ngola nomoro ya potso eo o e kgethang, mme o iqapele sehlooho sa hao.

1.6.1

[Setshwantsho se qotsitswe ho Google, 2018]

[50]

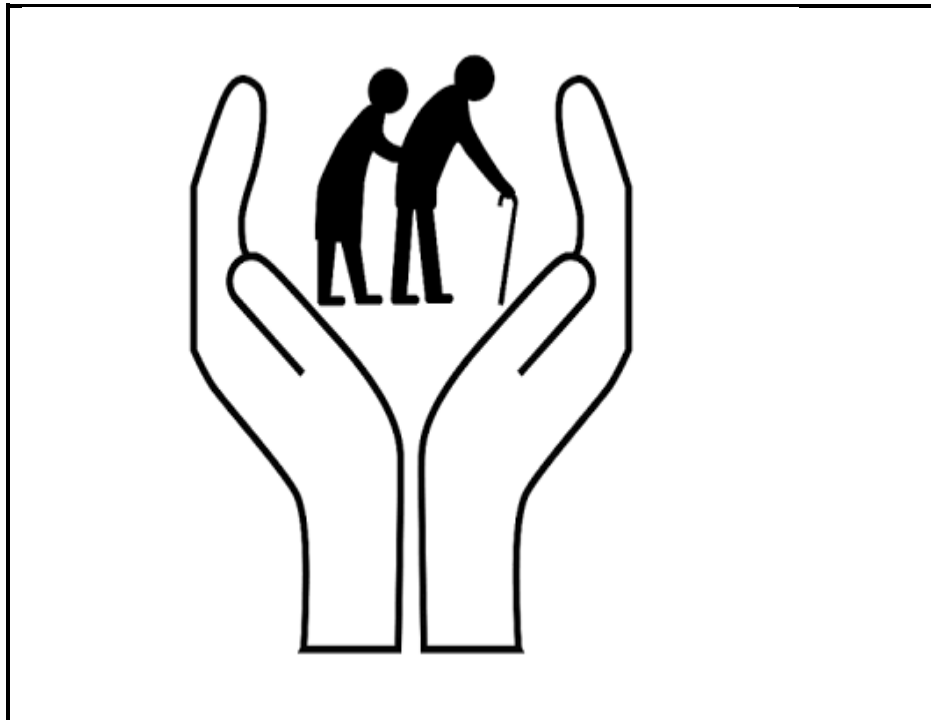
1.6.2

[Setshwantsho se qotsitswe ho Google, Windows Live Picture Gallery]

[50]

1.6.3

[Setshwantsho se qotsitswe ho Google, Windows Live Picture Gallery]

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:

50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole ditema TSE PEDI tsa bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela) tema ka nngwe. Hopola ho etsa moralo temeng e nngwe le e nngwe, mme o be o boele o lekole tema ya hao botjha ho hlaola diphoso.

2.1 LENGOLO LA TEBOHO

Ngolla motswalao lengolo moo o lebohang mpho eo a o reketseng yona ha o ne o atlehile ho fetela kereiting ya 12.

[25]**2.2 ATIKELE E YANG MAKASINENG**

Ngola atikele e yang makasineng moo o sehollang tlhekefetso ya bana le basadi e jeleng setsi naheng ena.

[25]**2.3 PUO**

O modulasetulo wa mokgatlo wa Masupatsela motseng wa heno. Tshetlehela ditho tsa Masupatsela puo moo o tshohlang boitshwaro bo lebelletsweng ho ditho tsa Masupatsela.

[25]**2.4 LENGOLO LA SEMMUSO**

Bana ba dulang haufi le lapeng leno ha ba na batswadi, mme ba bolawa ke tlala. Ngolla mosebeletsi wa setjhaba motseng wa heno lengolo moo o hlahisang ngongoreho ya hao ka maemo ana a ditaba le ho ba kopela thuso.

[25]**2.5 OBITJHUARI**

Moahisane wa hao o hlokahele. Ba lelapa ba o kopile hore o ba ngolle obitjhuari ya hae. Ngola obitjhuari eo.

[25]**2.6 TEKOLOKAKARETSO**

Ngola tekolokakaretso ka khonsarete ya sebini seo o se tsebang, mme o hlahise maikutlo a hao ka tsela eo se binneng ka yona.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B:
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:

50
100

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2020

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 100

Approved!
M.P. Thito (E.M.)
12/12/2020

APPROVED!
M. MATSABISA (E.M.)
12/12/20

APPROVED
EM. SKOSANA (IM)
12/12/20

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 9.

DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION	
PRIVATE BAG X555, PRETORIA 0001	
	2020 -12- 12
APPROVED MARKING GUIDELINE	
PUBLIC EXAMINATION	

Difuperweng tsa tataiso ena di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

KAROLO YA A: MOQOQO**1.1 Ngwana o hodiswa ke setjhaba.**

Mohlalobuwa o lokela ho hlalosa se bolelwang ke sehlooho.

Dikahare:

- Mohlalobuwa a ka qoqa ka hore ngwana e be wa motswadi e mong le e mong, a be a hlalisa le ditlamorao tse bosula le tse ntle tse ka bakwang ke sena.
- A ka qoqa ka hore ngwana a ka nna a se hodiswe ke setjhaba kaofela mme a hlalise ditlamorao tse bosula le tse ntle tse ka bakwang ke sena.

[50]**Tlhokeho ya mosebetsi e etsa hore batjha ba rona ba iphumane ba wetse lemeneng la ho kwetelwa le ho rekisetswa mafatshe a kante.**

Mohlalobuwa a ka qoqa a hlalosa hore tlhokeho ya mosebetsi e ama batjha ka tsela ya hore ba a ngokwa mme e be ba fetoha mahlatsipa a ho kwetelwa le ho rekisetswa mafatshe a kante.

Dikahare:

- Mohlalobuwa a ka hlalosa mekgwa eo bakwetedi ba ngokang batjha ka yona hore ba tle ba kgone ho ba kwetela.
- A ka hlalosa ditlamorao tsa bokwetedi boo.

[50]**1.3 Ruri bomadimabe ha bo tloilwe mafura!****Dikahare:**

- Mohlalobuwa a ka qoqa ka bomadimabe bo ileng ba mo hlahela le ditlamorao tsa bona kapa bomadimabe ba motho e mong.

[50]**1.4 Na thuto ya motheo e boemong ba ho lokisetsa batjha ho kena lefatsheng la mesebetsi?**

Mohlalobuwa a hlalise mahlakore a mabedi a taba, mme a a tshehetsa ka bobedi.

Dikahare:

- Mohlalobuwa a qoqe le ho tshehetsa ntlha ya hore thuto ya motheo e lokisetsa batjha ho kena lefatsheng la mesebetsi hape e ka nna ya etsa hore ba se lokele lefatshe la mesebetsi. Mohlalobuwa a phethele ka ho totobatsa ntlhakemo ya hae.

[50]**1.5 Na ho hapuwa ha mobu ntle le ditlhapiso ke mohopolo o nepahetseng?**

Mohlalobuwa o kgetha lehlakore la hae, mme a le tshehetse ka dintlha tse utlwahalang.

Dikahare:

- Mohlalobuwa a ka hlalosa bottle le bobbe ba ho fumantshwa mobu ntle le ho lefiswa.

[50]**1.6 Setshwantsho sa 1.6.1, 1.6.2 le sa 1.6.3:**

Mohlalobuwa o boha setshwantsho, mme o iqapela sehlooho a itshtlehile ka mohopolo wa sehlooho o qholoditsweng ke setshwantsho seo a se kgethileng;

Dikahare:

Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumanang ka setshwantsho.

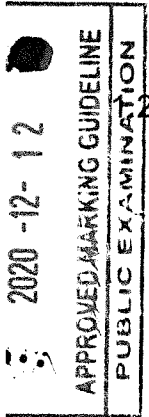
[50]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:**

Difuperweng tsa tataiso ena di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

50

BM M.P.
M.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50) SESOTHO PUO YA LAPENG (HL) – SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALE Tshekatsheko ya sehlooho: tlhophiso ya mehopollo le dintlha, keloahlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	28-30 -nehlano e bontshang kutlwisiso e babatsehlang ya sehlooho, e supang bokgoni bo ikgethang -mehopollo e bontsha boqhetseke, e phethetse monahano, mme ke e sutlitseng -e hlophisitse ka tsela e ikgethang/babatsehlang, mme e momahane ka tshwanano ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	22-24 -nehlano e ralehleng hantle haholo -mehopollo e tsamaellane le sehlooho ka bottalo, e a kgahlisa, mme e na le bopaki ba mehopollo e sutlitseng -o hlophisitse hantle haholo, mme o momahane ka tshwanano ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	16-18 -nehlano ke e kgotsofatsang dithohoko -mehopollo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang -o hlophisitse ka tsela e utlwiselang, mme o momahane ka tshwanano ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	10-12 -nehlano e momahane mona le mane; -mehopollo ke e seng ya boitapelo, mme e sa hlakang; -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya nehlano	4-6 -nehlano e tswile lekoteng hohang; -mehopollo ke e sa tsepamang e dubakaneng; -ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa; -ha e a hlophiswa ka tshwanano le momahano ha e yo.
MATSHWAO A: 30	25-27 -mosebetsi o tswileng matsotso leha o haelwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoko o babatsehlang -mehopollo ke e sutlitseng, mme e bontsha boqhetseke -o hlophisitse hantle haholo ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanano ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	19-21 -nehlano e radiwang hantle -mehopollo ke e loketseng, mme e thahasellang -o hlophisitse hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanano ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	13-15 -nehlano e a kgotsofatsa leha e sa hlaa mona le mane -mehopollo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -ho na le tlhophiso le momahano e itheng ho kenyelletswa selekela, mmele le qetelo	7-9 -nehlano bohloko e tswile lekoteng -mehopollo ha e a momahana ka tshwanano, mme e a lahleha -nehlano e na le bopaki bo fokolang haholo ba tlhophiso le momahano	0-3 -boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho -mehopollo e tswile lekoteng ka ho phetahala, ha e a nepahala -nehlano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOHO Seshalo, reijsetara, setaele, tlhotlontsweng ke tse lokelang sepheo/tnusumetso le maemo; Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A: 15	14-15 -seshalo, reijsetara, setaele le loketseng sepheo ka tsela e babatsehlang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshemo ka tsela e tsothang -o sebedisitse seshalo se matla, mme se susumetse ka tsela e ikgethang -o batla o hloka diphofo tsa puo le tsa mopeleto -o radiwe ka bokgoni bo tsothang.	11-12 -seshalo, reijsetara, setaele le tlhotlontsweng le loketseng sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo -tshebediso ya puo e matla, mme ho sebedisitse seshalo se loketseng ka nako tsohle -bohloko ba mosebetsi ha o na diphofo tsa tshebediso ya puo le mopeleto -o radiwe hantle haholo.	8-9 -seshalo, reijsetara, setaele le tlhotlontsweng le loketseng sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanano -puo ya bonono ke e loketseng, mme e sebedisitse ka tshwanano -seshalo se sebedisitse ka tshwanano. -o radiwe ka tsela e mahareng feela	5-6 -seshalo, reijsetara, setaele le tlhotlontsweng ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo -seshalo mmoho le moelelo o hlalising ke tema ke tse sa lokelang -ho sebedisitse tlhotlontsweng ya motheo feela	0-3 -puo e sebedisitse ha se e utlwiselang -seshalo, reijsetara, setaele le tlhotlontsweng ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -tshebediso ya tlhotlontsweng e haellang haholo hoo nehlano e sa utlwiselang
SEBOPEHO Makgetha a tema: popheo ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang. MATSHWAO A: 5	13 -tshebediso ya puo ke e sefutho, mme e loketseng maemo -o batla o hloka diphofo tsa puo le tsa mopeleto -o radiwe ka bokgoni bo tsothang	10 -tshebediso ya puo ke e nepahetse, mme e susumetse seshalo sa tema -seshalo ke se matla, mme se loketseng -ho na le diphofo tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto -o radiwe hantle	7 -tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang leha ho na le ho se tsamaellane mona le mane -Ka kakaretso seshalo ke se loketseng leha puo ya bonono e le e haellang	4 -puo ke ya motheo feela, mme e sebedisitse ka tsela e haellang -popheo ya dipolelo ke e tshwanang se nang motswako -tlhotlontsweng e haela haholo feela	0-1 -mehopollo ya bohlokwa e a haela -dipolelo le diratswana tse hlalising ke tse fosahetseng -moqoko ha o na moelelo o lebeletsweng
	5 -kgodiso ya sehlooho ke e babatsehlang -katoloso ya mehopollo ya sehlooho ke e ikgethang -dipolelo le diratswana di bopile ka tsela e ikgethang	4 -mehopollo ke e hodisang sehlooho ka tshwanano. -momahano e bopilewang ke e supang bokgoni -dipolelo le diratswana di bopile hantle haholo.	3 -mehopollo ke e loketseng e hodisang sehlooho ka tsela e mahareng -dipolelo le diratswana di bopile hantle -moqoko o nise o hlalisa moelelo	2 -e meng ya mehopollo ke e utlwahelang -dipolelo le diratswana di na le diphofo -moqoko o a utlwisela leha o le diphofo tse itseng	

KAROLO YA A: MOQOQO**Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho SE LE SENG FEELA karolong ya A, mme a ngole ka dihlooho TSE PEDI karolong ya B.
- Karolo ka nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng bakeng sa ho tshwaya tema ka nngwe.
- Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae.
- Ha mohlahlobuwa a **tswile lekoteng** moqoqong, etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

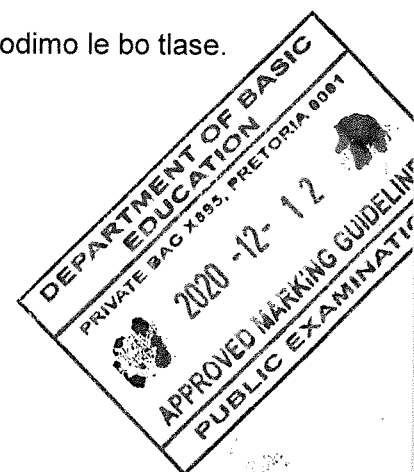
/	bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
—, +	bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
mn	bakeng sa mongolo (<i>orthography</i>) o fosahetseng;
mp	bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
mt	bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng;
p	bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
^	bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe;
//	bakeng sa ho arola diratswana;
←	bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
↕	bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena e latelang ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo.
- Matshwao a 0–50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso tsa phihlello.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya phihlello e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la Sebopeho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo le Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

KAROLO YA B**POTSO YA 2****2.1 Lengolo la teboho****Sebopeho**

- Aterese e nngwe, ya mongodi, mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Ha mohlalobuwa a ngotse aterese le letsatsi/mohla di arohane kapa di kopane, ho se be le kotlo eo a e fuwang;
- Aterese e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo, ntle le ha ho sebedisitswe aterese ya lebokoso la poso.
- Aterese ya moamohedi ha e hlaiswe mofuteng ona wa lengolo;
- Kamora mohla ho tlolwa mola, ebe ho tla tumedisoe; yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haufi le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo kamora tumedisoe;
- Seratswana sa selelekela se lokela ho ba sekgutshwanyane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba tharo kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang taba tsa hae tse mabapi le sehlooho sa lengolo;
- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba;
- Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole fane ya hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella ha monatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona mohlala: motswalao, ntjamme jj.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

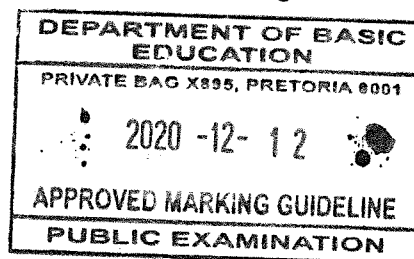
- Mohlahlobuwa o ngola ka sepheo sa ho leboha mpho eo a e reketsweng ke motswalae ha a ne a atlehile ho fetela kereiting ya 12.

[25]**2.2 Atikele e yang makasineng****Sebopeho**

- Atikele e ba le sehlooho se matla se bileng se hohela mahlo;
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngolletsweng teng di ngolwa ka hodima seratswana sa pele;
- E arolwa ka dikholomo tse pedi tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwanyane;
- Leha mohlalobuwa a sa ngola atikele ka tsela ya dikholomo a se fuwe kotlo;
- Ditaba di hlaiswa ka sebopeho sa phiramiti.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a sehollle tliekefetso ya bana le basadi e jeleng setsi, a hlalise ditlamorao tse mpe tsa yona le ho eletsa kamoo mokgwa ona o moe o ka fediswang kateng.

[25]

2.3. PUO**Sebopeho**

- Pulo e ka ba polelo kapa polediso ya bohlae, e tla hohela le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi.
- Dintlha di hlophiswe ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Dipolelo e be tse kgutshwane, tse kenyeleditseng bonono ho natefisa.
- Puo e be le phallo: ho be le selelekela, mmele wa dintlha tse momahaneng le qetelo e monate.
- Dintlha e be tse kgolwehang.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a totobatse boitshwaro bo lebelletsweng ho ditho tsa Masupatsela.

[25]**2.4 Lengolo la Semmuso****Sebopeho**

- Aterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba letsohong le letona, e nto latelwa ke letsatsi, kgwedi le selemo;
- Aterese ya ya ngollwang e ngolwa ka letsohong le letshehadi. e qala ka maemo a tshebetso a ya ngollwang ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo;
- Tlasa aterese ho ngolwa tumedisio (Monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana);
- Tlasa tumedisio ho ngolwa mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo, e nto ba selelekela;
- Qetelo ke ya semmuso, mme e ngolwa e le 'Ka botshepehi, Ka boikokobetso' jj;
- Ya ngolang o ngola lebitso la hae ka botlalo kamora qetelo, ebe o a saena.

Dikahare:

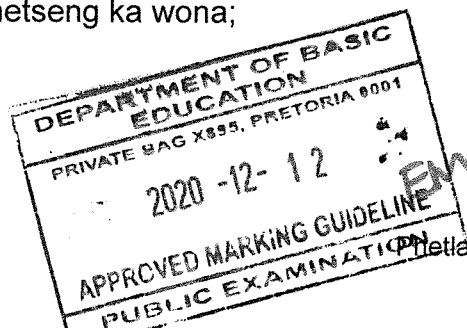
- Mohlahlobuwa a hlahise ngongoreho ya hae ka maemo ao bana ba iphumanang ba le ho ona a nto ba kopela thuso ho mosebeletsi wa setjhaba.

[25]**2.5 Tsa bophelo ba mofu**

Ena ke tokomane eo ho yona ho ngolwang ditaba tse amanang le mofu.

Matshwao a ikgethang a sebopeho sa tema ena:

- Mofu ke mang, ke wa ha mang;
- Tlhaho ya hae: Sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo;
- Tsa kgolo ya mofu; dithuto, mosebetsi; lenyalo;
- Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hlokaletseng ka wona;
- Mabalalo: bao a ba siyang;
- Theneketso ya seboko sa hae.

[25]

2.6 Tekolokakaretso

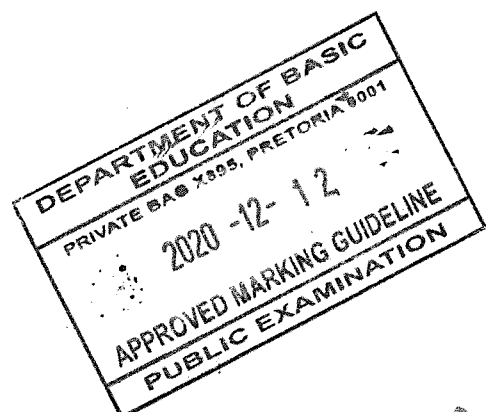
Ona ke mofuta wa tema o kang kgutsufatso, mme o hlahisa maikutlo a akaretsang a motho ka sengolwa kapa mosebetsi wa bonono.

Sebopeho

- Tekolokakaretso e be le sehlooho, sebaka, nako, mohla, makeno le molekodi;
- nehelano e ngolwa e itshetlehile ntlhakemong/maikutlong a mongodi wa tekolokakaretso;
- mongodi o hlahisa mahlakore ka bobedi, tse ntle le tse mpe tsa seo a ngolang ka sona;
- hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgethe lekwale, makgethi le mantswe a utullang puo ya maikutlo ka tshwanelo ka sepheo sa ho hlahisa mehopolo le maikutlo a ya ngolang;
- sehalo e le sa ho beha leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- ya ngolang tema ena o lokela ho tshehetsa ntlhakemo/maikutlo a hae a itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le ntlha tsa setekgeniki;
- pheletsong ho hlahiswa maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolang ka sona le dikgothaletso di ka kenyeletswa.

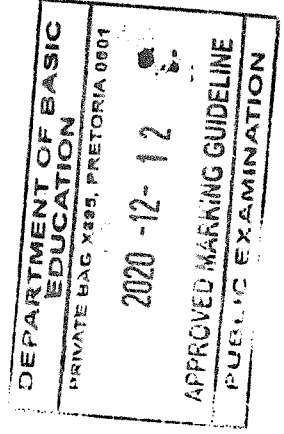
Dikahare

- Mohlahlobuwa o ngola tekolokakaretso ya khonsarete ya sebini mme a e sekaseke ka ho hlahisa dintle le dimpe tsa yona. A nto sisinya dintlafatso tse ka etswang khonsareteng eo.

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 50****MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100**

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehlang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO (Nehelano le mehopollo) Ho rala, ho hlophisa mehopollo. Kelohloko ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo	13–15 -Nehelano e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -Mehopollo e matla e sutiseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng -Dintlha tsohle di tshetsetsa sehlooho, mme di hlalositse ka botebo -Sebopeho ke se nepahetseng	10–12 -Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshetsetsa sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	7–9 -Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong mme ho na le ho kgere ho itseng -Mehopollo le dikahare di na le momahano e amohelang -Ke dintlha tse itseng feela tse tshetsetsang sehlooho -Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng	4–6 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala mme e a kgere -Mehopollo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng -Sehlooho se tshetsetsa ke dintlha tse itseng feela -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	0–3 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgere ho hoholo -Mehopollo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshetsetsang sehlooho -Ha ho na bohlotso bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
MATSHWAO A 15					
PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a puo le mopeleto	9–10 -Sehalo, rejistara, setaele le tloltontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehlang -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle haholo -Nehelano ha e na diphoso	7–8 -Sehalo, rejistara, setaele le tloltontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle -Tshebediso ya tloltontswa e ntle haholo -Nehelano boholo ha e na diphoso	5–6 -Sehalo, rejistara, setaele le tloltontswa di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -Tshebediso ya tloltontswa ke e lekaneng -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	3–4 -Sehalo, rejistara, setaele le tloltontswa ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tshebediso e seng kae ya tloltontswa -Moelelo o nyotobeditse	0–2 -Sehalo, rejistara, setaele le tloltontswa ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e tletse diphoso e dubakane -Tloltontswa ha e dumellane le maemo -Moelelo o nyotobeditse haholo
MATSHWAO A 10					

Difupersweng tsa tataiso ena di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO****Ditaelo ho motshwayi:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho TSE PEDI karolong ena.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa ditema tsa hae.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwayi a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

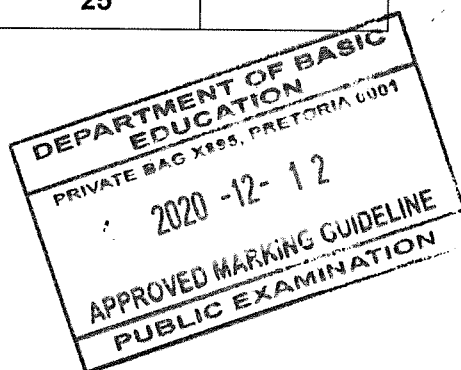
Tataiso bakeng sa ho tshwaya tema e kgutshwanyana:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang.

/	bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
—	bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
+	bakeng sa mongolo (<i>orthography</i>) o fosahetseng;
mn	bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
mp	bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng kapa moo ho hlokehang letshwao la puo;
mt	bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
p	bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe a mang;
^	
//	bakeng sa ho arola diratswana;
←	bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
↑↓	bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho qetella ka yona.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	15	DMS =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

EM M.P
M.

